

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
félre . . . 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyiltér sora 15 kr.

„Tanügyi mozgalom a reformátusoknál.”

Fennebbi cím alatt az „Egyetértés” június 24-én megjelent számában egy kiválóan fontos és minket enyediakat közelről érdeklő mozgalomról veszünk hírt, — t. i. „az erdélyrézi református egyházkerületben arról van szó, hogy a nagyenyedi ref. theologiai intézetet áthelyezik Kolozsvárra.” — Azt mondja: „az áthelyezés érdekében az szól első sorban, hogy Kolozsvár, az egyetemi város tágas körülményeket adhat a ref. lelkészeknek, mint adhat Nagyenyed, a szűkkörű, provinciális város. De még élesebben kiemeli annál azt a másik körülményt, hogy a ref. fő- és középiskolák tanárait rendszeresen a theologiai intézetet végzett növendékekből veszik. Igaz, kikötötték, hogy a megválasztott fiatal tanár megszerezze, a legtöbb- ször utólag, a tanári oklevelet valamelyik tanárképző intézetben.”

A cikkirő erősen kifogásolja ez utóbbi körülményt s különös hátrányul említi fel, hogy az erdélyi reformátusok teljesen elhanyagolták eddig a közép és felsőbb tanítás elméletét s az a theologus is, ki külföldre ment, „bizonyára theologikumot hallgat s nem paedagogiát, legkevésbé pedig azzal, hogy egy tanárképző gimnáziumba iratkozzék be”. Végül pedig kiemelve, hogy egyetlen ref. főiskolában sincs paedagogiai szemináriummal összekötött filozófiai fakultás, — úgy látja, hogy az enyedi theologiai akadémia átvitelével az erdélyi ev. ref. egyházkerület e hiányok megszüntetését igyekszik elérni.

Nem akarunk részletesebben kiterjeszkedni a felhozott kérdésekre, hanem mindenképp előtt konstatálhatjuk azt, miszerint éppen maga a n.-enyedi ev. ref. Bethlen-főiskola az, mely tanári karát legújabbban nem a theologiai, hanem az egyetemet

végzett s kizárólag tanári pályára készült ifjú tehetségekkel egészíti ki s az erdélyrézi legtöbb tanintézet ugyanezt a példát követi. — Ezzel tehát a theologiai akadémia hollétének kérdése nem igen függ össze, ámbar cikkirő el szeretné hitetni, hogy az erdélyrézi reformátusok „sulyt fektetnek arra, hogy a megválasztott tanár vérükből való vér, esontjuktól való esont legyen, tehát novicius éveit okvetlen egy református tanintézetben a lehetőség szerint a theologiai tanfolyam végzésével töltse.” Hogy ez utóbbi állítás mennyire felületes, — felesleges az újabb példák hosszú sorozatára mutatunk.

Nos, tehát, ha e tétel nem áll, mi követeli, hogy elvitsék innen a theologia? — Azt mi is mondjuk, ohajtjuk és reméljük is, hogy a legkiválóbb tanerőket fogja az egyházkerület beállítani s nem hagyja évek hosszú során keresztül üresen a legfontosabb tanári katedrákat. — Mi is kívánjuk, hogy több sulyt fektessen a theologiai pályára készülő megválogatására s főleg nevelésére, — de hogy mindezt miért nem lehetne Enyeden elérni, a honnan a ref. egyház dicsőségére annyi kiváló egyházi és világi férfi került ki, — azt nem értjük. — Fejedelmi határozat, fejedelmi donatio emelte ez intézetet, — törvényszerű köteletség tisztelni a fejedelmi végakaratot. Lehet beszélni, kell is tenni arról, hogy ezen végakarattal szemlének miként lehet az idők haladásához mérten a legjobban eleget tenni, — de a századokon át fenntartott intézményt Enyedről eltávolítani s ezzel is pusztán a Kolozsvárt uralgó központozási szellemnek tenni eleget, mely az erdélyi részekből minden közintézményt lehetőleg magához von, — határozottan sajnos és téves törekvés.

1887. iskolai évet bezáró beszéd.

Tartotta: MAKKAI DOMOKOS rector-professor.

Az isteni gondviselő megengedte úrnunk, hogy az 1887/8-ik tanévet, melyet az iskola falai közt nyitottunk meg: e templom méltóságos iveri alatt bezárhassunk. Iskola és templom: mind a kettő istenháza, melyben a lelki élet munkái nyerne foglalkozást, de jól esik a tudományok csarnokában végzett munka után még egyszer összegyűlni ama hajlékba, melyben kiválólag a munka sikere iránti remény és bizalom hangjai szólnak hozzánk.

A lejárt iskolai év a folytonos, zajtalan, békés munka éve volt. Sem az iskola falain kívül, sem azokon belül békés munkásságunkat megháborító nagyobb esemény nem fordult elő. A tanuló ifjúság egészségi állapota kiválólag kedvező volt ez évben; a tanárok nagyobb részének munkáját sem zavarta hosszabb betegség; a szeretet, béke és egyetértés jótékony szelleme uralkodott intézetünkben.

Ez tette lehetővé, hogy tudományos gyűjteményeink rendezését folytassuk s nagyrészt befejezzük; tanerőink kiegészítését munkába vegyük.

Mult évi évrő beszédemben jeleztem, hogy a könyvtár, a természetrajzi, archeologiai és természettani gyűjtemények újból rendezve áthelyeztetek az új épület szép és kényelmes termeibe. De azt is kijelentettem volt, hogy tökéletesség szempontjából még egyik gyűjtemény rendezése sem fejeztett be. Az ilyen gyűjtemények tudományos becsét a teljes leltár és szaknévsorok adják meg.

A könyvtár rendezése folyamán a lejárt tanév alatt elkészültek az összes szaknévsorok és a leltár — a Mikó-féle szakkönyvtáron kívül. Ezek alapján történt összeszámitás szerint könyvtárunkban van: 13315 munka 21750 darabban. Az ásványok, kővületek és kőzetek rendezésének és leltározásának eredménye az év végén: 10632 darab melyből 8775 szaktanár Herepei Károly gyűjtése, a többi vétel, vagy ajándék útján került a gyűjteménybe. Ezt tehát nagyrészt a szorgalom és tudomány-szeretet halmozta össze és rendezte el. Ehhez járul 2560 drb régiség, nagyrészt Herepei Károly gyűjtése.

Az állat- és növénygyűjtemény rendszeres leltára szintén az iskolai év folytán fejeztett be akkora munkával és gondnal, a minőről nem szakembernek nincs

TÁRCZA.

Álmaimból . . .

Álmaimból kora reggel
Madáréneke ébreszte fel.
Kis feeském az eresz alól
Csicseregve hozzám beszél.

S félig alva, félig ébren
Gyönyörködöm énekében.
S álmodozva fészket nézem . . .
... Lesz-e nekem ilyen fészke?

Lesz-e ilyen kis fészkecske,
Hol mi benne, mint a feoske,
Minden, minden áldott reggel
Vig énekkel ébredjünk fel?

Ferenéz.

Ejjeli vad lárma . . .

Ejjeli vad lárma felveri a várost,
„Tűz van!” — kiáltoznak. „Tűz! Mentünk a károst!”
Alakok rohannak: férfi-, asszonyféle —
Lakodalmak háznak ég az egyik vége . . .

Ablakom alatt valaki . . . az ördög! —
Részegen botorkáz s maga elé dörög:
— „Lángoló szerelmem égő bizonyága . . . !
Hütelen galambom, Kenderesi Klára . . . !” —

Márkus.

A nagyenyedi ref. templom története

a 16-, 17- és 18-ik században.

A templom belsejének átalakítása.

(Folytatás.)

„A z u j T e m p l o m .”

Mily nagy mérvű építkezések vitettek véghez a templomon 1794-en kezdődőleg 1804. nyara végéig, egyebek mellett bizonyítja azon körülmény is, hogy a kiépített

templomot az enyediak akkor új templom számba vették, új templomnak nevezték. *)

Nem volt új templom.

A toronyról nem is szólok. Annak ugyan az az alakja van ma is, milyent felépítése alkalmával, tehát ezelőtt 650 évvel nyert. A sekrestyén ép semmi javítást nem vittek véghez. Meghagyott eredeti góth alakjában a sanctuarium is.

Eredeti magasságukban maradtak a két főhajó alapfalai, rajtuk a régi — szintén góth stílusban készült — ablakok, melyek közül csak a nyugoti részen egymással átellenben nyíló kettő enyészett el, a karzatokba vezető lépcsőzetek miatt. Berakatott ugyane részen s ugyanez alkalommal két szinten átellenes földszinti kisebb ablak is. Megmaradtak az alapfalakat kívülről támogató, nagyrészt faragott kőből épült támfalak. Átidomíva fenntartottak az eredeti boltozatot fenntartott, közvetlenül az alapfalak mellett emelkedő, ezekkel összefüggésben álló oszlopok.

Új volt a templom: a két főhajóban emelkedő, renesszánsz stílusban épített belső két oszlop, számszerint 12 oszlop. *)

*) Az enyedi fazakasnéknak egy 1779-ben nyitott és 1841-ben záruló jegyzőkönyvében a kiépült templom így említették: „a z u j t e m p l o m”. Ezen szerény feljegyzés is kétség kívül álló bizonyítja a mellett, hogy az enyediak a kiépült templomot e század elején új templomnak tekintették. Egy 1831. március 11-ől kelt s Enyedről a főkonsistoriumhoz intézett felterjesztésében egyebek mellett ez áll: „a mi Ecdesiánk nagy templomát a mult seculum végén csaknem egészen újból építették” stb. Tehát még 1831-ben is a volt a köztudat Enyeden, hogy a ref. templomot, a mult század végén csaknem egészen újból építették s így ez e század elején új templom volt.

*) P. Szathmári Károly azon nézetben van, hogy ezen oszlopok is a templom építése alkalmával készültek, tehát régiek s a mult század végén csak „átidomítottak”. — Ezen nézet tévedésen alapszik. Az enyedi ref. egyház tevéltárában őrzött egészen hiteles eredeti okmányok bizonyítják, hogy ezen oszlopok építése 1794. aug. 14-én vette kezdetét. Ekkor tételte az észak nyugot felől emelkedő egyik oszlop alapja s ez után sorban a többieké. A templom épülte alkalmával készült boltozatot közvetlenül az alapfalak mellett emelkedő, ezekből kinyúló és az ujjakal ép átellenes oszlopok

Új volt a két főhajó összes boltívete; a karzat; a templom derekán nyitott, délre és északra nyíló két kényelmes bejáró s az ezek előtt levő, szintén renesszánsz építési modorban épült portikusok.

Új a templom fedelzete: a faragott kőből készült al padlozat, az összes asztalos, lakatos és üvegmunka.

Ezek mellett kiigazították a külső tám oszlopok; újra vakoltattott a templom alap falazatának egy bel, mint kül része; nyitattott a harangokhoz a torony déli oldalán bejáró ajtó, emeltetett az ehez vezető igen egyszerű lépcsőzet.

Ezen újítások vitettek véghez a templomon 1794-től 1804. ősz elejéig. Ez a munka került, a természetben szolgáltatott segély értékével együtt közel 15,000 hrónens frtkba.

Újnak tetszett a templom az akkor élő nemzedék előtt, mert a rajta véghez vitt kétségtelenül nagy mérvű átalakítási, javítási munkálatok következtében, ennek belseje csakugyan új alakot nyert.

Az igen szép oszlopok, valamint az ezeken nyugvó méltóság teljes boltozat, a karzat azokra kik a minden csint nélkülöző régi menyezetes, roskadozó templomra még vissza emlékeztek kellemesen meglepő, igen ünneplés benyomást tettek.

Sőt ezen mintegy 3000 egyént kebelébe befogadni képes imaház belseje méltóság teljesen ünneplés benyomást tesz mindannyiszor az abba belépőre még ma is, közel egy évszázad multával, mikor az építészeti ízlés a fejlettség oly magas fokon áll.

tartották fenn. Az átalakítás alkalmával, tehát a mult század végén ezek, átmérőjük azaz terjedelmükkel valamit hogy vesztettek, lehetséges. Az 1704-ik évi Virágvasárnapján történt azon katastrofa, hogy a templom egész boltívete beszakadt, magyarázatát csak azon körülményben találja meg, mely szerint a templom egész boltozata az ennek alapfalai mellett emelkedett egy soros oszlopokon nyugodott. Ha ezt két soros oszlopok tartották volna fenn, a mint most tartják részbenként beszakadozatott volna, de a romlás semmi esetre nem lesz vala akkora mérvű, hogy a helyre igazítás többé kerüljön, mint mennyibe az ideiglenes használat számításával helyére emelt egészen új menyezett beállításra került.

fogalma. 8419 állat, 3303 növény és 216 idetartozó taneszköz van leltározva, összesen 11938 darabban. Ez a butorokkal együtt került 3332 frt 55 krba; értéke 4461 frt 39 kr. Ehhez gyűjtés és praeparálás útján hozzájárultak: Elekes Károly tanár 4323, Gyulai D. Kálmán tanár 2582 és a tanulók 1753 érbbal. Ez is jórésben tanárok és tanulók ügybuzgalmának eredménye.

Előjárásunk megtette a kezdeményező lépést arra nézve, hogy már ez évi egyházkerületi közgyűlésen az 5-ik theol. tanszék betöltsék és még két gimnáziumi rendes tanár választassék. Mind a közoktatásról szóló állami törvény, mind főiskolánk tanügyi érdeke fokozott munkásságot és az intézetanyagi erejét csaknem kimerítő költségeket követelnek tőlünk mai nap, midőn az állam, a nemzet és a társadalom az ifjúság oktatása és nevelése iránt folyton növekedő érdeklődéssel viseltetik és fokozódó igényekkel lép fel. Általában az egész mivelt világban azt látjuk, hogy emelkedett szellemű, mivelt nemzetnek egészben és tagjaiban alig marad ideje a jelennek élni. A nevelés ügyének szentelt nagy áldozatokkal a jövőt akarja biztosítani utódaiban.

Látva ezen élénk, csaknem lázas mozgalmat: önként merül fel a kérdés: mit tettek boldog emlékü elődeink e téren? Mi, ez intézet előjárói és tanulói egy örökséget bírnak, melyet ősaink szereztek. Ez bizonyítja, hogy ők is lelkesedtek, küzdöttek és áldoztak azért, hogy utódaik számára maradandó örökséget szerezzenek.

Szép és tanulságos történetet mond el a mi főiskolánk még megmaradt levéltára is arról: kik, minő áldozatokkal járultak a serdülő nemzedék neveléséhez. A nyilvános oktatás és nevelés czéljára tett adományok és kegyes alapítványokról szóló okmányok nemcsak azt mondják el, hogy ősaink minő kegyes buzgalommal rakták le áldozataikat az ifjúság nevelésének oltáira, hanem azt is megmagyarázzák, hogy koronként minő irányban óhajtották fejleszteni az ifju nemzedék szellemét; minő gyakorlati és eszményi czélokat tűztek ki a köznevelés feladatául? Ezen iránynak és czéljának megjelölésében ismerhető fel a különböző korok mozgató szelleme s ezen szellem felismerése szolgál legbiztosabb vezérfonal gyanánt a nevelés-történet-író kezében is.

De ma nem a történetész igényeivel és feladatával lépek fel. Mivel Enyed város értelmisége iskolai évről évről ünnepeit évről évre fokozott számban tiszteli meg jelenlétével s ezáltal a nap jelentőségét és méltóságát emelni sziveskedik: igyekszem vizsontszolgáltatni némi szellemi élvezetet nyújtani azáltal, hogy a főiskolánk részére tett adományok és alapítványok keletkezése történetéből elmondom azt, a mi e napon idő és alkalmasszerű.

De elmondom azért is, hogy a tanuló ifjúság szívében a kegyelet és hála érzelmeit ébrentartsam s szellemeknek erőt kölcsönözsek nagy, nemes munkára.

* * *

Először szólanom kell az egész kollégium megalapítására s általános czéljai megvalósítására vonatkozó alapítványokról. Bethlen Gábor fejedelem lelkében fogamzott

Ujnak tűnt fel a templom, mert ujak voltak a bejárók, új elrendezést nyertek az ülőhelyek. Sőt nem emelkedett többé régi helyén még a szószek sem.

Az ekepen kiépített díszes templomba, az azon korban még divó szokás szerint behelyeztettek: a ref. valláson levő Bethlen, Bánffy, Teleki, Kemény, Radák, Zeyk főúri családi czimerei.

Ott függöttek ezen díszes czimerek a püspöki szék felett, az orgona karának oldalán 1849. január 8-ig, mikor a templom belsejének újabb történet felidulása alkalmával ezek is letéptettek, megsemmisítettek. A templomban elhelyezett régi családi emlékekből ma csak egy falba helyezett világos színű kőlap áll, mely néhai Bánffy Zsigmond siriratát viseli magán.

A sirirat betűi az idő által néhol meg vannak viselve, pár szó teljesen elmosódva.

Közlöm ezen szép siriratot, a mint következik:
M o n u m e n t u m *)
s u b q u o .

Spectabilis ac generosus Dominus D. Sigismundus Banffy de Losonc Regni Transilvaniae Primus ac Illustrissimorum Principum Rakociorum Successorumque ut et Celsissimi Principis Michaelis Apafi Consiliarius, tubulae iudicialiae (suae cel) situdinis Praeses, Comitatus Albae (inferioris comes) supremus, Solemniore legatione duris patriae temporibus ad Portam Othomaniam junctus, Collegii N.-Enyedensis eurator supremus munificus, dilectus Patriae, Principum Cliens, Gratus dum viveret Consortibus, liberis, amicis bonisque omnibus: maritus, Parens, amicus. Nunc iisdem dilegissimaeque Coniugi Christinae Verluctus acerbissimus dierum satur conditarum natus annos aetatis LXXV. denatus anno Virginei partus 1682. die XXII.

Értelme magyarul ez:

Síremlék, mely alatti pihen.

Tekintetes és nemes losonci Bánffy Zsigmond ur Erdélyország rendjeinek elnöke, a méltóságos Rákóczi

*) Az összevonások és a kikopót helyek kiegészítésével leolvasták Makkai Domokos.

meg a nemes elhatározás, hogy országának főiskolát alapítson. 1622-től 1629-ig végezte be művét.

Négy rendbeli latin nyelven írt adománylevelei 1629. szept. 1- és 2-ik napján kelnek. Lássuk e levelekben az alapító mellett mit mond az ember:

1. Midőn az enyedi uradalmat s a hozzá tartozó falvakat adományozza a kollégiumnak, így szól: „Uralkodásom kezdetétől fogva semmit sem tartottam sürgösebbnek, szentebbnek (antiquius) annál, hogy a vallásos-erkölcsi élet ünneplésére s az ifjúság oktatására az isten beszédének és a szabad tudományoknak (artes liberales) mentől több professora legyen. Azért alapítottam az evang. ref. egyház gymnasiumának és iskoláinak Collegiumot Gyulafehérvárra tetemes költséggel és munkával.”

2. A 20000 forintról szóló adománylevélben azt mondja: „Ámbár az isten különös kegyelme által ez életben a szerencse minden javaival megáldva s bátran és jelesen végzett munka által hírnevet vívva ki: úgy látszik nevének halhatatlan emléket szereztem; mindazáltal az igazi érdem dicsőségének mindig azt tartottam, hogy . . . embertársaim közjára kezeim áldást nyujthassanak s bőkezűségemnek s isten iránti kiváló kegyeletemnek emlékeit ne mulandó, hanem amara dandó lakhelyen rakhassam le.” „Azt tartottam tehát szem előtt, hogy isten nekem dicsőségét előmozdíthassam s a szabad tudományoknak országomban gymnasiumot alapíthassak, melyekben az ifju nemzedék a tudományokban oktatást nyerjen.”

3. A tokaji „Hét szőlő” adományozásával azt akarja, hogy: a mit eddig nemzete és országa közjára tett: az jövőre is hasonló gondozásban részesüljön s a kollégium ne maradjon semmi időben elegendő és biztos jövedelem nélkül.

4. Debreczen város 2000 frt évi taxáját s a kelneki dézsmát szintén a kollégium közczéljaira hagyja s általános végrendeletében még 6000 frtot a kollégium épületének befejezésére hagyományoz.

A gazdag, hatalmas Rákóczi fejedelem nem tettek alapítványt a Bethlen-kollégium gyarapítására, inkább annak fenntartására fordíták figyelmüket.

5. A fejedelmek közül csak a jámbor Apafi Mihály tett még alapítványt. Ő az általa N.-Enyedre helyezett kollégiumnak az alsófehérmegyei fiscalis dézsma hasznosítására 200 magyar forintot adományoztatta meghagyással, hogy az évenként „a mi n.-enyedi collegiumunk mostani és jövőendőbeli professorainak” kiadassék. Ezzel a fejedelmi adományok sora beárul.

A fejedelmek tehát kollégiumot alapítottak, hogy abban „az isten nevének dicsőségét előmozdítsák” és hogy ott „az ifju nemzedék a tudományokban oktatást nyerjen.”

Ez az általános czél s az adománylevelek nem is mondanak többet. E czél megvalósítására elég is volt akkor a fejedelmi alapítvány. Ebből kellett volna létesíteni a kollégium tudományos és műkiesienek s taneszközeinek gyűjteményét. Az alapító fejedelem létesített is gazdag könyvtárt, kétségkívül a kollégium számára, de az 1658-ban a tatárpusztítás következtében nagyrészt megsemmisült. A kegyes buzgóság és a nevelésügy szeretete azonban ismét-

Fejedelmeknek s azok utódainak, valamint fenséges Apafi Mihály fejedelemnek tanácsosa, ő fensége itélő táblájának elnöke, Alsófehérmegye főispánja, a haza nehéz napjaiban a török udvarnál szolgált ünnepeles követ, a n.-enyedi Collegium bőkezű fő euratora, a haza kedveltje, a fejedelmek kegyeltje, amíg élt feleségei, gyermekei, barátjai és minden jó ember előtt kedves, mint férj, szülő és barát. Most azoknak és kedves feleségének a legkeserűbb bánat. Élt 75 éves koráig, meg halt 1682-ik év 22-ik napján.

A néhai derék főúr porai a templom kriptájában vannak örök nyugalomra elhelyezve. „Monumentum sub quo” stb. mondják a síremlék irat bevezető szavai.

A templom történetéből ez alkalommal még csak azt emelem ki, hogy a torony fedelét 1807. nyarán vilámlutés érte, mi által azon lényeges rongálás okoztatott.

Helyre igazították még azon év őszén. A javítási munkálatokat Sarkadi Péter és Nagy Pál nagyenyedi ácsmesterek vitték véghez, a velök kötött szerződés pedig, mely 1807. október 4-ről kél az egyház részéről Abacs János püspök által van alá írva. Ezen javítási munka az egyház kimerült pénztárát közel 500 r. frt újabb kiadással terhelte.

Ennyit szándékoztam a nagyenyedi ref. templom történetéből ez alkalommal közölni. Hátra van még azon események ismertetése, melyek ezen 400 esztendő imaházat e folyó században érték. Ha megtehetem ismertetni fogom ezeket is, ha nem, ismertetni fogja más valaki.

Annai bizonyos, hogy az a szép, annyi vészterhes idöket látott, annyi súlyos eseményeket tul élt imaház, mely az erdélyi ref. status nagyjait annyiszor fogadta kebelébe, melynek tömör falai között az egész erdélyi ref. egyházat érdeklő határozatok hoztak nem egy alkalommal, melyben gyermek és serdülő ifju korukban többen merítették az életnek vizét azok közül, kikből az erdélyi ref. egyház, sőt magyar államunk vezér főirai váltak ki, — méltó arra, hogy változatossá mutlja ismertette legyen.

Szilágyi Farkas.

ten meghozta e czélra áldozatait. A könyvtár gyarapítására alapítványt csak Benke István tanár tett 1817-ben 350 forintot, de a mult században báró Bánffy Zsigmond, gróf Teleki József, gróf Bethlen Katalin, dr. Borosnyai Márton és Zágoni Gábor becses könyvekkel gyarapították a könyvtárt. — Mikor a vihar 1849-ben ismét megsemmisítette a kollégium összes gyűjteményeit: az intézet hálás növendékeinek és pártfogóinak hosszu sora igyekezett pótolni a pótolhatatlan kárt.

Csak egynek neve legyen itt felemlítve, a ki adománnyal méltán sorakozik a kollégium alapítói közé. Ez gr. Mikó Imre a koll. volt főgondnok. 1863-ban egy 823 kötetet számláló görög és római classicusokból álló díszes kötésű gyűjteményt ajándékozott a főiskolának a következő classicus szavak és eszmék kíséretében: „Legyen e gyűjtemény örökre a nagyenyedi ev. reform. főiskoláé. Terjessze annak ifjúsága között az alapos tudást, a tisztult izlést és a classicai miveltiséget. Az azokban levő nagy eszmék, nemes polgár jellemek, dicső életpéldák birják, vezéreljék jóra és szépre; ápolják a böles és tevékeny hazaszeretetet; tartásá vissza mindenha a ruttól; óvják meg a szellemi és erkölcsi sülyedéstől.” Ugyane nagylelkű adakozó hagyatékából 1881-ben még 4604 kötet könyv birtokába jutott a főiskola. 1863-ban 105 arany, 1131 ezüst, 551 rész és 18 óra: összesen 1905 részint antik, részint modern érnek és pénzekből álló gyűjteményt tett le „azon oltárra, melynek dicső alapítója által gerjesztett lángjától vett ő is egykor melegelet és világot, de a melynek szentségeit gonosz kezek hamuba temetni nem írtóztak.”

Lesz alkalmam még részint e helyen, részint az Értésítőben hálás megemlékezéssel felemlíteni azok neveit, a kik gyűjteményeink gyarapítására most is folyton hozzák áldozataikat.

II.

A kollégiumok minden időben olyan intézetek voltak, melyekben a tanulók szellemi-erkölcsi nevelése mellett az élet fenntartásáról is gondoskodni kellett. Hosszu sora áll előttünk azon kegyes alapítóknak, a kik szegénysorsu tanulók anyagi segélyezésére alumniumokat, stipendiumokat és ösztöndíjakat alapítottak. A 17-ik és 18-ik század alapítóinak egész buzgósága abban nyilvánul, hogy a tanulók táplálásáról gondoskodva legyen. A fejedelmeken kívül a főnemesség díszes sora buzgólkodik abban, hogy a nem-nemes osztály gyermekeinek anyagi segélyezése által gyarapítsa a nemzet értelmiségét a kollégiumban nevedett szellemi nemességgel.

Köznevelés, honoratiorok saját osztályuk, vagy családjuk gyermekeinek anyagi állásáról gondoskodnak.

A mult század végén, de főképe a jelen század folyamán a kegyes buzgóság már abban is nyilvánul, hogy ösztöndíjak, jutalmak alapítása által tökélyesbíteni akarja a nevelést. Kijelöli a tudományok s a művészetek különböző ágait, melyek miveltésére szegény, tehetséges ifjakat jutalommal serkent.

Ámbár a nagy fejedelem azt hirdeti, hogy a kollégium alapítása által nemzete és országa közjára akarja előmozdítani: mindazáltal országos, vagy állami jellege a kollégiumnak nem lehetett s az alapítók sem tisztán a mai értelemben vett állami czélokat tartották szem előtt.

A mi alapítványaink oly időben keletkeztek, midőn maga az állami élet sokféle osztályérdekkel ápolásától függött; a különböző rendek érdekéből alakult az állami élet, mely sokszor mintha háttérbe szorulna az osztályérdek mellett. Már a fejedelem is a reformált egyháznak alapítja a kollégiumot s a következő alapítók napjainkig igen sokan szorosabb feltételhez köték alapítványaik élvezetét, mint tisztán csak szegénysorsú, tehetséges ifjak gyámolítása.

A Bethlen Gábor adomány-leveleiben alumnusokról említés csak egy helyen van téve, a hol meghagyja a beiktatóknak, hogy az adomány a kollégium és alumnusai birtokába adassék.

Előttünk nem áll okmányban a rendelkezés, de fel van jegyezve, hogy a fejedelemnek 40 alumnusa volt a theol. deákok közül. Kiknek öltözetéről és élelmezéséről „egregie erat prospectum”. Ez a 40 alumnium ma is folyamatban van. 1049 frt 60 krt fordít a közpénztár évenként a fejedelmi alumniumra. Ez 17493 frt töké 6%-ának felel meg.

1666. óta, mikor a kollégium Enyedre költözött, 1882-ig 76 alapító 100,642 frt 96 kr értékű alapítványt tett tanulók számára. Ha ehhez adjuk a fejedelem alapítványát: a principis beneficiumot, lesz az összeg: 118,135 frt 96 kr.

A jelen század elejéig: 1828-ig 7 alapítvány kizárólag theol. tanulók részére tétetett 52 személy számára. Azon innen nem fordul elő ilyen alapítvány. A nemzet figyelmé ettől kezdve az állami és nemzeti étellel szorosabban összefüggő ismeretek gyarapítására irányul.

1771-től 1862-ig 4 alapítvány 15 személy részére kizárólag nemesekeknek szól. És jellemző, hogy 3 alapító alsófehérmegyei, egy hunyadmegyei. Itt vette szívére a nemesség fájának pusztulását.

A székely nemzetet 3 alapító karolta fel a jelen században. Ezek kizárólag székelyek számára teszik alapítványaikat. A fatum itt is utólrta a székely nemze-

gyarapítására
1817-ben 350
Zsigmond,
Katalin, dr.
becses könyvekkel
vihar 1849-ben
gyűjteményeit:
foglónak hosszu
kárt.

ve, a ki adomá-
pitói közé. Ez gr.
833-ban egy 823
sokból álló díszes
lanak a következő
en: „Legyen e
reform. főiskoláé.
alapos tudást, a
get. Az azokban
k, dícső életpéldák
lják a böles és
mindenba a ruttól;
redéstől.” Ugyane
még 4604 kötet
ban 105 arany,
n 1805 részint
ből álló gyűjte-
s alapítója által
eleget és világot,
hamuba temetni

lyen, részint az
liteni azok neveit,
is folyton hozzák

intézetek voltak,
velése mellett az
Hosszu sora áll
gényorsu tanulók
pendiumokat és
k század alapítói-
hogy a tanulók
telmeken kívül a
an, hogy a nem-
yezése által gya-
mban nerekedett

tályuk, vagy csa-
ndoskodnak.

elen század folya-
e nyilvánul, hogy
ea által tő k é-
Kijelöli a tudo-
elyek mírelésére
mal serkent.

hogy a kollégium
at akarja előmoz-
jellege a kollé-
m tisztán a mai
szem előtt.

letkeztek, midőn
lekek ápolásától
alakult az állami
rulna az osztály-
reformált egyház-
apítók napjainkig
apítványaik élve-
tehetséges ifjak

ben alumnusok-
ol meghagyja a
m és alumnusai

delkezés, de fel
lumnusa volt a
és élelmészéről
nium ma is folya-
péztár éveként
t tőke 6%-ának

gyedre költözött,
ékü alapítványt
ejedelem alapit-
sszeg: 118,135

apítvány kizáró-
tt 52 személy
a alapítvány. A
nemzeti étettel
bitására irányul
személy részére
lemző, hogy 3
i. Itt vette szí-

lta fel a jelen
számára teszik
székely nemze-

tet. Gr. Bethlen Imre 12000 frtot gyűjtött a végre, hogy kétségtelen székely eredetű, ref. vallásu katonák gyermekei azon tudományokban neveltesse, melyek a katonai pályára elkészítik a növendéket. 4 tanuló élvezte volna a kamatokat. Ebből az összegből csak 840 frt folyt be a koll. alapítványi pénztárába. Ennek kamatját élvezi most két tanuló.

3 alapító: 2 alsófehérmegyei és 1 hunyadmegyei kizárólag a magyar nemzethez köti alapítványát — mind 1849 után, a nemzet-irtó, nagy katasztrófa hatása alatt. — 2 alapító köti ki, hogy alapítványát kizárólag ref. vallásu tanulók élvezzék. Egyik 1825-ben, a másik 1882-ben.

Csak 1 köti ki: Szilvássy László 1862-ben, hogy alapítványát felekezeti különbség nélkül élvezheti egy nemes, magyar tanuló. Ebben már a felekezeti felül emelkedett nagy nemzeti érdek nyilvánul. Ugy látszik, a többi alapító önként érthetőnek tartotta, hogy minő vallásu tanuló részesül jótéteményében.

Az alapítók közül néhányan jelölnek meg professzor, pap és mester flukat, mint alapítványosokat, de nem kizárólag. Több, mint 7 alapító szülő-városa, falva, vagy megyéje szülőföldjéhez köti alapítványát.

9 alapító 20425 frttal első sorban családja tagjairól gondoskodott. Bizonyára jó és állandó örökséget hagytak utódaik számára. Természetes és nemes kötelességérzete sugalta áldozatkészségüket.

1. A jelzett alapítványi összegből tápintézeti alapul mai nap 82091 frt 56 kr szolgál. Alapítók a következők:

év	összeg mai pénzben
1. Bethlen Gábor fejedelem 1622—9.	17493 frt — kr.
2. Gr. Bethlen János 1666.	350 " — "
3. Fekete Klára 1666.	350 " — "
4. Br. Bánffy Zsigmond 1678.	350 " — "
5. Matskási Boldizsár 1724.	700 " — "
6. Belényesi Ferencz 1674.	248 " 50 "
7. Gr. Bánffy György 1717.	350 " — "
8. Prof. Szathmári Sámuel 1717.	70 " 5 "
9. Gr. Teleki József 1732.	175 " — "
10. Br. Barsai György 1734.	655 " 20 "
11. Br. Wesselényi István 1734.	455 " 25 "
12. Br. Wesselényi Ferencz 1744.	175 " — "
13. Köblös Péter és János 1734.	147 " — "
14. Prof. Borosnyai Zsigmond 1773.	175 " — "
15. Bethlen Kata grófnő 1759.	954 " — "
16. Br. Bánffy Zsigmond 1750.	402 " — "
17. Toroczka Erzsébet 1748.	70 " — "
18. Br. József Dániel 1742.	227 " 50 "
19. Gr. Bethlen Lászlóné 1742.	350 " — "
20. Gr. Bethlen Ferencz 1773.	315 " — "
21. Br. Bánffy Klára 1760.	175 " — "
22. " " 1762.	550 " — "
23. Barsai Ferencz 1771.	350 " — "
24. Prof. aijt Mihály 1775.	800 " — "
25. Prof. Szegedi József 1779.	175 " — "
26. Prof. Körösi György 1780.	700 " — "
27. Hegyi Mózes (pap) 1880.	350 " — "
28. Imreh Miklós 1781.	210 " — "
29. Dr. Zágonyi Gábor 1790.	1260 " — "
30. Br. Szilágyi Sámuel 1771.	420 " — "
31. Benkő István 1787.	210 " — "
32. Márk István (pap) 1772.	175 " — "
33. Balogh Erzsébet 1773.	14 " — "
34. Kendefi Réchel 1781.	350 " — "
35. Prof. Tsernstoni Pál 1801.	175 " — "
36. Dániel Imre 1801.	1625 " — "
37. Gr. Gyulai József 1800.	700 " — "
38. Köllöte József és neje } Simon Borbára }	1803. 1421 " — "
39. Boros János 1814.	210 frt — kr.
40. Szilágyi János de M. Lapád 1815.	420 " — "
41. Székely-alapítvány } gr. Bethlen I. gyűjtése }	— 860 " 59 "
42. Szilágyi József 1835.	7560 " — "
43. Körösi Csoma Sándor —36.	451 " 50 "
44. Szőke Zsuzsanna —34.	420 " — "
45. Prof. Kovács József —37.	6433 " 92 "
46. Bod Benedek —16.	2100 " — "
47. Vadadi F. László —27.	420 " — "
48. Cseh Zsigmond —26.	3460 " — "
49. Miske József —21.	4200 " — "
50. Gr. Gyulai Lajos —56.	350 " — "
51. Veres Bálintné —14.	840 " — "
52. Jablonczai Elek —62.	16000 " — "
53. Szilvássy László —62.	1000 " — "
54. Gr. Kuun Géza —81.	640 " — "
55. Bartha Vilmosné —68.	143 " 74 "
56. Korödi S.-né Zudor Mária —82.	210 " — "
57. Az 1868-iki theologusok	300 " — "

Összesen . . . 82091 frt 56 kr.

Az É r t e s í t ő felvilágosítást ad arról, hogy minő alakban és milyen összegekben élvezi a tanuló ifjúság az alap jövedelmét.

(Vége köv.)

Az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület.

J e g y z ő k ö n y v

felvéve Gyulafehérvárt, 1888. június hó 30-án d. u. 4 órakor, a városban tanácsteremben, az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület választmányának gyűléséről.

Jelen voltak: Csató J. kir. tanácsos, egyleti elnök. Dr. Tódor József alelnök. Ávéd Jákó könyvtárnok. Fröhlich Gyula pénztárnok. Novák Ferencz. Dr. Mohay Sándor. Bartha Győző. Ince Gerő. Roska József. Sárdy Miklós. Zlamál Ágoston, Dr. Lukácsy Victor. Jónás Adolf vál. tagok és Dr. Temesvári János egyleti első titkár.

Elnök a gyűlést megnyitván, jelenti, hogy b. Kemény Kálmán alsófehérmegyei főispán 100 frttal az egyesület örökös alapító tagja, Rákósy István, Miksa Miklós és N. Enyed városának képviselő testülete pedig az egyesület rendes tagjává lettek. Örvedetes tudomásul vétetik.

Titkár felolvassa az 1888. évi ápril 4-én tartott választmányi gyűlés által a Reiner Zsigmondtól át nem adott egyleti tárgyak kipuhatósa czéljából kiküldött 5 tagu bizottság jelentését, melynek értelmében nevezett bizottság csak általánosan jelzi, hogy sok egyleti tárgy van még Reiner Zsigmond birtokában, melyek határozottan az egyesület illetik s határozatot kér a további mihez tartás végett. Elhatározatott, hogy a bizottság első sorban tiszteletteljesen szólítsa fel Reiner Zsigmondot, hogy még nála levő egyleti tárgyakat mielőbb az egyesület birtokába juttassa, az alatt pedig az át nem vett tárgyakról részletes kimutatást állítson össze s mindezen működéséről, mind pedig a Reiner Zsigmond által adandó válaszárol, vagy esetleg a tárgyak átadásáról a legközelebbi gyűlést értesítse.

Pénztárnok jelenti, hogy az egyesület pénztárába eddig 104 frt folyt be, melyből levonva a 18 frt 15 krt tevő kiadást, maradt még az egyesület pénztárában 85 frt 85 krt. Továbbá jelenti, hogy van az egyesületnek 109 tagja, kik után évenként az egyesület 327 frtot remélhet és ha ehhez hozzáadjuk még az alapítási összegek után járó kamatokat, más és esetleges adományokat, az egyesületnek évi remélhető jövedelme 400 frtra tehető. Végül azt is jelenti, hogy a vidéki tagokhoz a tagdíj befizetése ügyében a felszólításokat már elküldte, a helybeli tagoktól pedig a legközelebbi napokban fogja a tagdíjakat begyűjteni. Tudomásul vétetik.

Elnök azon indítványt teszi, hogy a következő közgyűlésig az egyesület évkönyvet adjon ki, mert ezáltal véli legjobban demonstrálni az egyesület életképességét és működését. Az indítványt egyhangulag elfogadjatik és a kiadandó évkönyv rövid tartalma a következőkben lett megállapítva: a) Az egyesület eddigi történelméről, melyhez az egyesület végleges megalapulása óta felvett jegyzőkönyvek csatolandók.

b) Egy lehetőség a megye színterén mozgó történelmi értekezésből. c) Egy a megyére vonatkozó természettudományi dolgozatról. Az elsőnek megírására Ávéd Jákó, a másodiknak Dr. Temesvári János e. titkár kérést tett fel. A harmadikra nézve pedig felkérjük Dr. Cserni Béla e. muzeumőr, hogy a már kézirat gyanánt kinyomtatott „Gyulafehérvár flórája” cz. növénytanai értekezését a nyomtatási költség megtérítése mellett engedje át az évkönyv számára az egyesületnek. Az évkönyvnek a következő közgyűlésig teljesen kinyomtatva kell lennie; e végre egy szerkesztő-bizottság küldetik ki és pedig Dr. Tódor József elnöklete alatt Novák F. Ávéd J. Dr. Cserni B. és Dr. Temesvári J.

Alelnök jelenti, hogy Germán Ferencz városi erdőfelügyelő az egyesület részére körülbelül 15 drb ásványt adományozott. Köszönettel tudomásul vétetik.

Ugyancsak alelnök jelenti, hogy Reiner Zs. az egyesületnek még általa visszatartott iratait hozzá áttette. Tudomásul szolgál.

Novák Ferencz az egyesület muzeumának egy szép kivitelű régi török puszkacsovét ajándékozott. Köszönettel fogadjatik.

Indítványoztatott, hogy a) a vármegye képv. közgyűlése. b) a megye területén levő r. t. városok u. n. Gyulafehérvár, Vizakna és Abrudbánya képv. közgyűlései kérsenek fel az egyesület hathatós pártfogására. Egyhangulag elfogadjatik és Nagyenyed városának az egyesülettel szemben tanúsított eddigi jóakaró támogatásáért köszönetet mondva a nevezett város kérsék fel az egyesület további hathatós támogatására.

Könyvtárnok előadja, hogy az egyesületnek megkeresésére, a n.-szebeni hadtestparancsnokság még 1886. nov. 18-án 114. sz. rendeletében elrendelte, miszerint a megye területén bármely katonai ásatások alkalmával felszínre kerülő régiségekről az egyesület értesítessék és azok a parancsnokság kikérendő engedélyével az egyesület birtokába is bocsáttassanak. Ezzel szemben pedig előadja, hogy a nevezett rendelet kibocsátása után már ismételtel történetek főképpen építkezések, melyek alapján áása alkalmával régiségek merültek fel s azokat a munkások az építésznek nem ellenőrzése folytán, szabadon eladhatták. — Ezen indok alapján indítványozza, hogy a választmány kebeléből ismételtel kérés intézessék most már csak a várparancsnoksághoz a végből, hogy az esetleges építke-

zések alkalmával a vállalkozókat kötelezze az esetlegesen felszínre kerülő régiségeknek ellenőrzésére és annak bejelentésére. Az indítvány elfogadjatik.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök miután jelen gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére Dr. Tódor József, Novák Ferencz, Ávéd Jákó és Bartha Győző tagtársakat felkérte, a gyűlést bezártnak nyilváníta.

Gy.-Fehérvárt, k. m. f.

Dr. Temesvári János,
egyleti első titkár.

LEVELEZÉS.

Z a l a t h n a, 1888. június 26.

Lelki fájdalommal tapasztalom, hogy a „Közérdek” becses megyei lapunk minket, noha a megye aranyosai vagyunk, a közérdekből minden közérdekeltségünk dacára kifeled. Pedig hát nálunk is vannak olyan hegyaljaias mulatságok, olyan kisvárosi fontos események, melyek — legalább a mi nézetünk szerint — méltók arra, hogy újságba kerülve nyomdafesték színű szírnakapon repüljenek szét s jussanak a nagy közönség tudomására.

Mellőztetésünk fájó érzetétől indítva félretereszem a szerénységet (mit nálam sokan hajlandók restségnek nevezni) s bekopogok a tek. szerk. urak ajtaján, hogy e megkésztet levél számára a lap egyik zugában egy kis helyet kérjek. Tudom ugyan, hogy a szakközönségben méltán helyet foglalható „nagyenyedi ref. templom története”, a szauvedó emberiség sorsán javitni hivatott Brázi Sósorszesz, — a világhírű dr. Popp-féle készítmények méltó és valóban szükséges dícséretje által nagyon is el van foglalva a lap tere, de mégis merem remélni, hogy ott, a hol N. N. ur ép most iveken át hangoztatja Anaukához szerelmi vallomását, ott mi is megemlékezhetünk a mi Annuskáinkról, hogy ott, hol falusi mulatságokról értesítenek, ott mi is közölhetjük a mi bányavárosi mulatságaink leírását s adhatunk életjelt magunkról.

Mert hát élünk és pedig vigan élünk itt a hegyek között. Intéző körünk gondoskodik arról, hogy legyen alkalma a fiatalságnak kellemesen mulatni még e nyári időben is. Köszönet érte. Csak az alig mult héten tartá a jótékony célu négyelet májálisát a szegény iskolás gyermekek felekezeti különég nélkül való felségölésére, (mely felekezeti különégre különben még alkalomadtán léz pár szavunk) s már június hó 21-én a Női Társaskör táncvigalmán mulatozánk és készültünk az uri kaszinó. — a polg. olvasó egyesület, — a ref. templom, — az árvizkárosultak, — a Demján D. vezetése alatt levő magán egyesület stb. javára rendezendő mulatságokra.

De ne fussunk most a messze jövőbe, maradjunk meg a Női Társaskör által rendezett mulatságnál. Hiszen mi nálunk ez most a fő. Ez képezi a beszéd tárgyát a kaszinókban, a sétatérén, a mosópadon és az eleven hírlapokban. Ennek kedves emlékei terhe alatt roskadozik lelkem . . . Mert hát ez volt a mulatság kérem! Csak szükkörű, mondhatom családias jellegű volt, mert a kör, b. e. jegyzőjeért most „a-e gyászban van, nem terjeszthette szélesebbre de, azért a szép számú elite család minden tagja ott volt s egy kellemes pompásan sikerült mulatság örömeiben osztozott.

A sétatérén kezdődött a mulatság, hol a nőrendezők fogadták az érkező férfivendégeket s hol a férfivendézők gyöngéd figyelemmel kerültek — a belépő hölgyeket.

Jó kedvben nem volt hiány, mindenki pompásan mulatott. Mintha egy szép virágos kertben lettünk volna, úgy mosolyogtak a rózsárczok, nefelets szemek s illatozott a gyöngyvirág (párlum). Máskülömben is páratlan cigányaink most kitétek magukért. Ujjonnan hozatott darabokat tanultak be s igazán gyönyörűség volt nézni azt a buzgalmat, melyet a kotta nézésben kifejtettek. S a kitűnő zenének elismerés és tánczos ifjaink legyen a dícséret, hogy nem engedték a hölgyeket egy pezziz sem pihenni a tánc alatt. A valóban fáradhatatlan tánczosok úgy meg is tyukszemesedtek, hogy másnap gyógyszerészünk minden tyukszemgyűrű készlete elfogyott s mint hírlík egy ujjabb szállítvány sürgős hozatala, ese ut leg ha ott elég nem volna még sürgösebb gyártása végett a gyógyszerész ur a napokban Budapestre utazott.

Igazán egy kellemesen töltött mulatság kedves emlékével távoztunk mindnyájan, kik ott valánk. Csak Mégay barátunkat réte az a keserű vesztesség, hogy ujon behazott esőfogóját valaki elcserélte úgy, hogy mást nem tett helyére.

Társas életünkről szólva, még sok mondani valóm volna. Megkellene említenem, hogy érdemes fürdőmesterünk Tróthán, már e hó elején teljesen jó karba állítá az uszodát s körülbelül aug. végére átfogja adni a nagy közönségnek. Megkellene említenem, hogy a román kath. felekezeti kaszinóban, mióta a meleg napok beállottak „a vadulakias fékezhetetlen nyersérol szellemi öklelődzésünk” tanui nem valánk. Megkellene említenem, hogy vállalkozó genie szellemünk Visa földből-készült-zsindely gyárat szándékozik felállítani éselvállalkozót keres. kia gyártmány használhatóságát a saját, (t. i. nem a Visa) házán próbálja meg. Megkellene említenem, hogy polgármesterünk gyöngyház-

gombos uj kabátja elkészült és használatba vétetett. S még arról is kellene beszélnem, hogy városunkba színészek jöttek s bár még előadásait nem kezdték meg, a helyek a műpártoló közönség által bérleti uton jó részt már lefoglaltak.

Hanem mindezekről s még más egyebekről majd jövő levelemben. —n.

A Bethlen-főiskola önképzőkörének zárgyűlése

junius hó 21-én d.e. nagyszámú városi és vidéki közönség jelenlétében folyt le lélekemelő ünnepélyességgel a református templomban. Tekintélyes szerep jutott a theol. dalkarnak és főisk. zenekarnak. Ez alkalommal is teljes mértékben kiérdemelte mindkét derék testület a dicséretet, elismerést.

Az ünnepély programja következő volt: Szécsi Ferencz IV. th. csinos imájával ragadta meg a közönség figyelmét. — Bartha Lajos mondott gyönyörű egyházi beszédet, melynek előadása igazolta a B. jó szónoki voltáról való hírt.

E beszéd után Elek László IV. th. ifj. elnök tartott alkalmi beszédet, melyben a nagy alapító Bethlen alakját kellően kidomborította festés példája követésére megkapó hangon buzdítja az ifjúságot.

E felolvasás után Szécsi Ferencz adott számot a theol. önk.-kör munkálkodásáról. — Jelentéséből a kör szellemi munkássága sikerének emelkedése tűnt ki.

Damó István tükár az általános ifj. kör munkálkodásának eredményéről tett jelentést, mely a lefolyt tanévben szintén meglepő sikert mutat.

E jelentések után nagytiszt. Dr. Kovács Ödön és tek. Váro Ferencz felügyelő tanárok hirdették ki a pályázatok eredményét.

Imára ki volt tűzve 1 drb arany. Nyerte Szécsi F. Ágandára egy drb arany. Nyerte Jánosi Zoltán. Vitaközébe 2 arany Verseny társ nélkül nyerte Vajda Ferencz. Egyházi szónoklat 2 drb arany. Nyertek Jánosi Z. Szabó J. Vajda F.

Az ifj. kör. pályázatain „Laokon, Lessingből” ismeretése a Damó István tolla által nyert 4 drb. aranyat.

Ezután következtek a nyílt versenyek. Szónoki versenyen résztvettek Szabó Jenő, Gyulai P. „Kazinczi felett tartott emlékbeszéd”-ével és Bartha Lajos Szász K. „Toldy F. felett mondott beszéd”-ével. Az érdekes versenyen bár mindkét beszéd kellő ügyességgel volt előadva. Bartha L. 26 szavazatból kapott 14-et. Szabó J. 12-öt. Tehát Bartha lett nyertes.

Szavaltversenyen résztvettek négyen: Tárkányi Gy. Vályi János, Damó István és Szabó Jenő. A 4 szavalt közül kimagaslott az utolsó, ki versenytársaival szemben 25 szavazatból 23-at kapott. s így az 1 darab aranyat ő nyerte el.

VEGYES HIREK.

— **Uj előfizetést nyitunk** július—szeptember hónapra 1 frttal, — július—december hónapra 2 frttal. Kérjük lapunk t. olvasóit az előfizetések beküldésére.

— **Püspöki körut.** Főt. püspök ő méltósága f. hó 4-én körutra ment a küküllői egyházmegyébe. Ezuttal főképp Erzsébetváros, Bonyha és Dicsőszent-Márton meglátogatása képezik célját. Erzsébetvárosban a körlelkészség szervezését akarja végleges megoldásra juttatni. Bonyhában egyházközségi miseriak teszik szükségessé megjelenését. Dicsőszent-Mártonban a papi állomás szervezése, templom-építés s ezzel kapcsolatban papilak és traktualis épület emelése képezik a nehéz feladatot.

— **Gyászhir.** Dr. Boros Gábor m. kir. állami főgimnáziumi tanárt, lapunk első szerkesztőjét s jelenlegi külmunkatársát súlyos vesztés érte, atyjának Boros Gábor volt nagyenyedi énektanárnak 78 éves korában f. hó 3-án történt elhunytával. Őszintén osztozunk a gyászoló család bánatában.

— **Mátyus Domokos,** n. enyedi m. kir. állami végrehajtó, szabadságot állományu honvédhadnagy f. hó 3.án Ny. Szeredában életének 37-ik, boldog házasságának 7-ik évében elhalálozott. Az életerős férfit súlyos agybántalom döntötte sírba. Nyugodjék csendesen!

— **Margitka,** a néhány nap előtt még oly vidám kis virágszál, — dr. Boz Józsefnek és őt oly forrón szerető anyjának mély fájdalomra — nincs többé! Mély részvétellel fájjaljuk a ritka kedvesgü gyermek elhunytát.

— **Tiszt. Kiss Sándor** volt enyedi ref. segéd-pap, Enyedről a r e t t e g i szép és virágzó ref. egyházközségbe távozván, ujonnan nyert rendes papi hivatala ünnepélyes átvételére, — helyére tiszt. Szilágyi Farkas mellé enyedi segédlelkészül tiszt. Dénes Gyula kitűnően minősített papjelölt és esperesi káplán alkalmaztatott. A jeles képzettségű ifju segédlelkész ezen minőségében üdvözljük.

— **Hymen.** Puskás Gyula, Puskás József helybeli derék iparos fia, eljegyezte Varga Márton polgár. társunk szép és művelt leányát: R ó z á t. — Boldogságot kívánunk e szép frigyre!

— **A nagyenyedi iparos ifjúság** folyó hó 15-én, a helybeli szegény gyermekek felruházására, zártkörü nyári mulatságot rendez a sétátéren. — Kedvezőtlen idő esetében a mulatság következő vasárnapon fog megtartatni. — Ajánljuk a közönség meleg pártfogásába.

— **Kiváló művelzetben** fog részesülni Enyed és vidékének közönsége e hét folyamán. O d r y Lehel, a m. kir. opera európai hírv. kitűnő énekes, — S o l y m o s i E l e k e jeles komikus, és S o m o g y i M ó r fővárosi elismert zongoraművész rendeznek egy oly előadást, minőt itt valóban rég hallott műpártoló közönségünk. Részt fog venni e concertben Solymosi Elek kedves neje is. — Figyelmeztetjük az érdeklődő közönséget, hogy ülhelyekre t. W o k á l J á n o s ur könyvkereskedésében lehet előjegyezni.

— **Ahány otthon, annyi feleség!** Ezen kellemes szórakozást Czellen Gottlieb nevi israelita szípzés szerzte meg magának az ő és uj világrész váltakozó éghajlata alatt. E jeles turista marosportusi eredetű, a honnan tudvaleg sok híres hajós kerekedett ki. — Először Al-gyógyon kötött frigyét 1886-ban egy csinos hajadonnal, kit elszállított Amerikába, specialiter New-Yorkba. Ott szerencsét próbálván, — feleslegesnek találta kedves nejét és elvált tőle, — de csak azért, hogy 1887. augusztus havában a magyarországi, szerednyei, szintén Amerikába pártolt Klein Rozinát vehesse el élettársul. Ki tudja mi zavarhatta a 4 hétig tartó frigy alatt a nyugtalan Gottlieb, — megvetette a yankee hazáját s hazajött — Szászvárosra, onnan Balászfalvára. Itt érte utól a Nemesis. — Alig vette nőül Bresztauer Fannit, ott termelt az — amerikai feleség! Bepanaszolta szegény Gottliet és szegény Gottliet mindent bevállván, — most csendesen ül — a hűvösön, távol a három feleségtől.

— **Nyilvános számadás.** A n. enyedi polg. isk. tan. kara által, az évi záró vizsg. befejezése után, a „G á s p á r - a l a p” javára rendezett nyári mulatság alkalmával az özezes bevétel volt 121 frt, kiadás 35 frt 50 kr, tiszta jövedelem 85 frt 50 kr. Szives felülfizetések által hozzájárultak ez alkalommal e jótékony cél alapnöveléséhez: Fülöp Lajos a borszéki fűrdőigazgatóság megbízottja 5 frt. Gáspár J. 2 frt 60 kr. Papp Cecília, Müller Mihály, Adler Pirokska, Szylyeszter Rózsika 1—1 frt. Farkas Maria, Orgonás Zsigmond, Mórógyi István, Mátyás Sándorné, Boér Jenő dr, Munkácsi Zsigmond 60—60 kr. Lóte Pirokska 40 kr. Ineze Samuné, Sándor Miklós, Szilágyi Giza 20—20 kr. Király Erzi, Tóth Berta, Sándor Luiza 10—10 kr. Névtelenül befolyt 1 frt 80 kr. Összesen 18 frt 30 kr. Ugy a m. t. felülfizetők, mint a nagyerdemű közönség, mely szives megjelenése által ily szép összeg birtokába juttatott, fogadja leghálásabb köszönetemet. — A fentnevezett „Gáspár-alapra”, mely mai napig 400 frt 15 kr tesz ki, szives adományokat köszönettel vesz és hírlapig nyugtázz S e b e s t y é n S á n d o r, polg. isk. helyettes igazgató, „Gáspár-alap” biz. tag.

— **A gazdalközönség figyelmébe.** Folyó július hó 19-én és 20-án d. e. 10 órakor Gyulafehérvárt az élelmezési bizottság irodájában, 1888. szeptember 1-én kezdődő egy évre, a széna, ágyzalma és tűzifa szükséglet biztosítására árjelítés fog tartatni, — még pedig július 19-én a Kolozsvártt és Erzsébetvárosban állomásozó katonaság és népfelkésés részére, július 23-án a Gyulafehérvártt, Szászvárosban és Abrudbányán állomásozó katonaság részére. — Felhívjuk gazdáink s vállalkozóink figyelmét e körülményre.

— **Egy fejezet a fogak fentartásához.** Levelezőnk a következőket írja: A minap tudattam csak, hogy P o p p J. G. dr. udvari fogorvos, a már 40 év óta általa készített és kitűnő hatása miatt az egész világon elterjedt Anatherin-szajvizből legközelebb készíti el az ötmilliomodik palackot. Most azonban még azt kívánjuk konstatálni, hogy Popp dr.-nak nemcsak az Anatherin-szajviz, hanem egyéb fog- és szájkonzerváló szereik is hasonló kedveltségnek és kelendőségnek örvendenek. Aromatikus fogpasztája, melynek ára 35 kr. naponta ezrenként küldetik szét és nagy előszeretettel használtatik a szájjal együtt. Anatherin-fogpasztája üvegtegelyekben (1 frt 22 kr.) az előkelő világ legkedveltebb fogtisztító szere, mert egyéb előnyeivel mellett a szájt kúsi és kellemes szagot kölcsönöz neki. A fogkor barátai előtt nagy kedveltségnek örvend dr. P o p p fogpora (63 kr.), mig oly egyének, kik elhanyagolt következtében odvas fogakat kaptak, kitűnő eredményel használják a P o p p f é l e fogtömőt (Plomba) melylyel mindenki maga tömöszölheti el — utasítás szerint — odvas fogait. Mint a fentiekből látható, itt mindenféle fog- és szájkonzerváló szerekről van gondoskodva. Mindenki tudja, hogy az egészség egyik főfeltétele a száj és a fogak ápolása, melyeknek elhanyagolása súlyos követ-

kezményekkel járhat. A fent elősorolt szerek minden hazaigygyszeresznél és finomabb kereskedőnél Budapesten a főraktárban Révay utca 8 sz. és Nagyenyed V a r r ó F. és K á v a e s J. gyógyszereszeknél és C i r n e r J. J. kereskedőnél kaphatók, de ajánlatos csak dr. Popp-féle készítményt kérni, mert számos utánzat és hamisítvány van forgalomban.

Felelős szerkesztőség:
Dr. MAGYARI KAROLY
SZILÁGYI FARKAS TORÓK BERTALAN
Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS.

Olcsó jelzalog és közsági kölcsönt
törlesztésre,
valamint régi, drága adósságok conversio-jára 1000 frton felül bármily összegig eszközöl és levélbeli megkeresésre is, 10 kros postabélyeg beküldése mellett, felvilágosítást ad N.-Enyeden: GRÜNN A. SAMU.

Árverési hirdetmény.

Alólrít kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a balászfalvi kir. járásbíró-ság 1992—1885. számú végzése által Dániel István javára Fogarasy György ellen 40 frt tőke, ennek 1882. év szeptember 1-én napjától számított 6% kamatai és eddig összesen 24 frt 40 kr perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 357 frt 84 kr-ra becsült 1 garnitúra házi butor, 1 poli-tirozott asztal, 2 festett sífoner, 1 fali óra, 6 fali kép 1 kis fali tükör több üvegnemű, egy többféle házi és konyha edények és eszközök váson neműek, 4 boglya széna, 8 véka elegybuza, 4 véka paszuj, 3 szekér csőtörökbuza, 50 véka zab, 24 darab vegyes majorság, 5 kötet rományelvű könyv 2 drb 8 éves fehér szőrű tehen, 1 jó szekérsny marha repából álló ingóságok nyilvános árverés útján eladtnak.

Mely árverésnek balászfalvi kir. járásbíró-sági 765—1888. sz. kiküldést rendelő végzése folytán a helyszínen, vagyis Türben alperes lakásánál leendő eszközölésre 1888-ik év július hó 16-ik napjának délelőtt 10 órája határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérők becsáron alól is eladtnak fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kiírtendők. Végül felhívtnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételéről a végrehajtató követelést megelőző kielégítettség tartanak jogot, a mennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna és az a végrehajtási jegyzőkönyvből kinem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alólrít kiküldötnék vagy írásban beadni, avagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdetménynek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítatik.
Kelt Balászfalván, 1888-ik évi június hó 28. napján.
Királyi járásbíró-ság Balászfalván.

Thát György, kir. bir. végrehajtó.

Van szerencsém a mélyen tisztelt közönséggel tudatni, hogy üzletemben 1000 drb igen jó debreczeni 6 vékás szak van eladó, darabja 25—30 kr. Ugyazinté bátorkodom igen becses figyelmét tisztelt pártolóimnak a mlgtos Zeyk Dániel ur által készített kitűnő esemesajtra felhívni, mely minden eddigi készített groi sajtot felülmú. Nálam mindig frissen kapható 2 kilós táblákban és kisebb mennyiségben is. A már beköszöntött nyári évadra megérkeztek kitűnő jó acélkaszaim, melyeket jótállás mellett árusítok el. A ne.u-n-önk találat, minden ráfizetés nélkül mással kicserélem. Ezen kaszak a mult évadon is az utolsó darabig elkeltek. Eddigi igen nagyrabecsült pártfogásukért hálás köszönetet mondva, kérem azt továbbra is fenntartani, teljes tisztelettel kész szolgáljuk

BISZTRITSÁNY LAJOS.

Sz. 1162—1888.
tkvi

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíró-ság, mint telekkönyvi hatóság részéről közzététetik, hogy

Vinezán Gligor csongvai lakos végrehajtató 21 forint tőke és 26 frt 5 kr költségekvetelésének kielégítése végett végrehajtást szenvedő Marián Juonak a csongvai 65. sz. telekjegyzőkönyvben a+ 1—2. 4—7. 10. 14. 16—27. és 29. rendszám alatt foglalt fekvők felerészére s továbbá a 15. rsz. 1909. hrszám alatti fekvőre Marián Chirilláné javára bekebelezett életfogytlan haszonélvezeti joggal terhelve 630 fit megállapított kikiáltási árban Csongva község előjárósági helyiségében 1888. évi július hó 14-én d. e. 10 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladtnak.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10 %-át készpénzben vagy pedig az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított oradékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételárt pedig vásárló az árverés jogerőre jutása után 2 egyenlő részben 30 és 60 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó, mint letéti hivatalhoz lefizetni.

Különbön az árverés megállapított feltételei alólrít telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Csongva község előjáróságánál megtekinthetők.

A kir. járásbíró-ság, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagyenyeden, 1888. április 17-én.
Szentpál Károly,
kir. aljbró.

UJ!

Szabadalmazott szeges gözcséplőgép

3½ és 4 lóerejű
fa. szén- vagy szalmaftűtűsű gözmozgonyok számára
10 órai munkaképesség 4500—6000 kéve,
teljesen tisztán elcséplelve és osztályozva,
sokkal csekélyebb szükséglet hajtóról és fűtőanyagban,
tetemesen nagyobb és jobb munkaképesség,
könnyebb szállítás mint a verőlécezes gépeknél.
— Árjegyzékek kívánatra. —
Ezen gépeket erős szerkezetben gyártja és gyorsan, valamint előnyösen szállítja
GROSSMANN és RAUSCHENBACH
első magyar gazdasági gépgyára
Budapest,
külső váczai-út 7. szám.